اصل اولی در جمع؛ جمع عرضی یا طولی؟

شاگرد: دلیل بر تقدم دلیل طولی بر عرضی داریم؟ اصلی داریم که بگوید ترجیح با کدام است؟

استاد: سه مورد هست. مواردیکه اتفاق انظار هست که جمع طولی است. مواردی هست که اتفاق انظار هست که عرضی است. مواردی هم هست که مشکوک است. در آن موارد مشکوک سبک جمعی که ات به حال در کلاس بوده عرضی بوده. لذا ما هم اصل را بر همان قرار میدهیم. همانی که سبک جمعها بر آن بوده. اگر یک جایی دیدیم که به مشکل برخورد میکنیم و بحث خیلی طولانی میشود، آن احتمال هم مطرح میشود. اگر آن احتمال آمد و دیدیم بین روایات بهراحتی جمع میشود، خب ما هم اقصر الطرق و بهترین راهی را که تعارض را بدون ابتلاء به مشکلات کار بر میدارد، انتخاب میکنیم.

> 22:26

شاگرد: اگر سبک خاصی نباشد و این دوران باشد، یکی از آنها اولویت دارد؟

استاد: در نفس الامر و ثبوت –یعنی احکام اولیه و بدون مدیریت امتثال یک حکم قبلی- هم شارع ملاحظه نظم و سهولت و تعظیم شعائر را فرموده است. جلوتر هم عرض کردم. مثلاً در روایت معروف «لو لا أن أشق علی أمتي لأمرتهم بالسواك[1]»، لسان، لسان مدیریت امتثال است یا لسان ثبوت است؟ بلاریب ثبوت است. لسان آن اصلاً لسان مدیریت امتثال نیست. هنوز میخواهد امر صادر بشود. نه اینکه نسبت به یک امری که صادر فرمودهاند بگویند امر من را به این صورت انجام بده. هنوز تازه میخواهد امر بکند. یعنی من که هنوز امر نکردهام و انشاء ثبوتی نشده، دو ملاک را متزاحم دیدهام. هم مصلحت لزومی سواک را دیدهام ..؛چرا مصلحتش لزومی است؟ چون حضرت فرمودند «لأمرتهم»؛ اما درعینحال مشقت را هم دیدهام. یعنی من در مقام انشاء اولیه سهولت را در نظر گرفتهام. مصلحت لزومی مأموربه هم هست. لذا خروجی آن استحباب شده است. پس انشاء ثبوتی من استحباب و ترغیب شده است. این لسان ثبوتی است. اما اینکه کدام یک از آنها اصل است... .

شاگرد: ممکن هم هست اصلی نباشد.

استاد: لذا من هم به اصل روش علماء اتکاء کردهام.

شاگرد: اگر این هم نباشد ظاهراً اصلی نباشد که بگوییم اصل بر جمع عرضی است یا طولی.

استاد: اصل طبیعی که اقتضاء دو طریق باشد یک چیز است، اصل بهعنوان مرجعه به یک چیزی که بین علماء مستقر بوده چیز دیگری است.

شاگرد: منهای این اصلی وجود ندارد.

استاد: الآن چیزی در ذهن من نیست. حال ممکن است بعداً در مباحثه پیدا کنم. یعنی اصول و اقتضائات اولیه‌ای که تقدم با مدیریت امتثال باشد یا تقدم با جمع ثبوتی عرضی باشد. ممکن است این بعداً پیدا شود. اما الآن چیزی در ذهنم نیست.

شاگرد: ممکن است بگویم الآن بعد از هزار سال که فقه شکوفا شده بین جمع عرضی و طولی تفاوت می‌گذاریم، اما آن استقرار ممکن است به این جهت باشد که فقه به این صورت شکفته نشده بوده. لذا شاید نتوان به آن استقرار به‌عنوان اصلی که بتوان الآن به آن استناد کرد، نباشد.

استاد: بله، آن مانعی ندارد.

---

[1] المحاسن، ج۲، ص: ۵۶۱

بازبینی #1
ایجاد شده 30 مه 2026 14:36:17 توسط ... .
به روزرسانی شده 30 مه 2026 14:37:11 توسط ... .